
Virgil Mihăilescu-Bîrliba
DACIA RĂSĂRITEANĂ ÎN SECOLELE
VI-I Î.E.N. ECONOMIE ȘI MONEDĂ.
 Editura Junimea, Iași, 1990, 180 p. și 10 planșe

La zece ani după publicarea monografiei *La monnaie romaine chez les Daces Orientaux*, București, Editura Academiei, 1980, cu meticulozitatea și rigoarea-i caracteristică, cunoscutul numismat și arheolog Virgil Mihăilescu-Bîrliba ne oferă o nouă lucrare, în care analizează raporturile dintre economie și monedă în teritoriul cuprins între Carpați și Nistru.

Studiind materialul numismatic, coroborându-l cu datele arheologice și informațiile de altă natură, autorul demonstrează că, dacă pentru a cunoaște trecutul Daciei, s-a simțit nevoia de a întreprinde și o cercetare asupra economiei sale, "nu este mai puțin adevărat, că aceasta nu poate fi despărțită de monedă, care a constituit un impact asupra civilizației dacice".

După Cuvîntul înainte și Abrevieri, lucrarea este structurată pe zece capitole.

În **Introducere** (Cap. I) autorul prezintă o foarte succintă dar și utilă caracterizare a cadrului geografic și rolul acestuia în dezvoltarea economică a zonei.

Capitolul al II-lea, intitulat **Schiță etno-culturală și istorică a spațiului dacic est-carpatic**, are următoarele subcapitole: 1) **Primele mențiuni istorice despre geto-daci și încheierea culturii lor unitare**; 2) **Coloniile grecești**; 3) **Afirmarea culturală și politică a geto-dacilor răsăriteni în secolele III-I î.e.n.**; 4) **Cîteva date privind populația Daciei răsăritene în ultima jumătate a mileniului**.

În capitolul al III-lea (**Economie și monedă**) autorul demonstrează că, pe măsură ce societatea omenească pășea pe drumul spre civilizație, rolul și intensitatea schimburilor au crescut vertiginos, schimbul în natură sau trocul fiind prima formă a comerțului. Problema care s-a pus pentru parteneri a fost aceea a valorilor produselor schimbate și căutarea unei unități de valoare cerută de nivelul atins de stadiul de dezvoltare — marfă unică. Aceasta, ca echivalent general, înscamă apariția formei bani a valorii — deși s-a petrecut în condițiile unei economii naturale — metalele prețioase obținînd încă din prima jumătate a mileniului trei rolul de echivalent general.

Apariția monedei este o adevărată revoluție pentru economia lumii antice — metalele prețioase ca marfă bani presupun și o serie de funcții: măsura valorii, mijloc de circulație și bani (tezaurizare, mijloc de plată, monedă universală).

Moneda este un produs al activității comerciale și folosirea și răspîndirea ei sînt indispensabil legate de comerț. De aceea, schimbul în natură a precedat întotdeauna pe cel monetar și i-a pregătit calea apariției.

Capitolul al IV-lea (**Semne monetare**) analizează vîrfurile de săgeți și delfinași. După ce este prezentat în rezumat stadiul cercetării privind vîrfurile de săgeți, autorul opinează că aceste obiecte cu valoare monetară au fost turnate în atelierele coloniilor ioniene de pe coasta nordică și nord-vestică a Mării Negre, probabil la Histria, în a doua jumătate a secolului al VI-lea și prima jumătate a secolului al V-lea î.e.n. În afara rolului economic, vîrfurile de săgeți încorporau și o semnificație magico-religioasă. Delfinașii – piese turnate din bronz în formă de pește sau delfin au fost produse la Olbia. Se arată că delfinașii au apărut în spațiul dintre Carpați și Nistru într-o singură așezare, cea de la Nikonion.

Capitolul al V-lea se ocupă de apariția monedei grecești în Dacia răsăriteană.

În subcapitolul consacrat Cyzicului, după o foarte succintă prezentare a acestei colonii și a emisiunilor monetare se demonstrează rolul foarte important al staterului său de electron echivalent cu un daric de aur și cu un rol foarte însemnat în economia pontică. În subcapitolul dedicat Histriei se arată că emisiunile monetare ale acestei cetăți sînt primele monede cunoscute de geto-daci. Deasemenea, aici sînt prezentate monedele cu roată și leT, monedele de argint și alte monede histriene de bronz. În subcapitolul destinat monedelor din Tyras se arată că în spațiul est-carpatic, Tyrasul este singurul centru care a emis monedă. Urmează un subcapitol unde sînt prezentate monedele din Olbia și un altul în care se analizează alte monede grecești.

Capitolul al VI-lea (**Moneda macedoneană**). Deși moneda locală macedoneană începe să circule pe la jumătatea secolului al VI-lea î.e.n. prin baterea unor piese de electrum, urmate de altele de argint, Virgil Mihăilescu-Birlița stăruie numai asupra producției atelierelor regale, întrucît doar acestea au fost cunoscute de geto-daci. Deși cel dintîi rege al Macedoniei care a bătut monedă este Alexandru I, abia emisiunile lui Filip al II-lea vor fi sortite să ajungă monede pseudo-internaționale. Filip al II-lea a bătut ca monedă de aur staterul, ca monedă de argint didrahma, dar și emisiuni de bronz. De asemenea, Alexandru al III-lea Cel Mare a emis monede de aur, argint și bronz. Diadohii emis diverse monede de tip Filip al II-lea și Alexandru al III-lea. După ce face o prezentare a acestora autorul analizează monedele apărute în tezaure (12 localități care cuprind 1121 de stateri). Cercetătorul ajunge la concluzia că tezaurele cu monede macedonene de aur – apărute între Carpați și Nistru trebuie situate în coloniile grecești nord și vest-pontice, depozitele respective reprezentînd plăți în cadrul unor aranjamente politice încheiate între localnici și cetăți ca: Olbia, Tyras, Histria. De asemenea, este făcută și o analiză a monedelor din descoperiri izolate care sînt puține.

În capitolul al VII-lea (**Monede geto-dace**) numismatul își concentrează analiza asupra emisiunilor care au fost proprii spațiului est-carpatic. Un spațiu mai mare este acordat tipului Huși-Vovriești, apoi sînt prezentate celelalte tipuri care

fac parte din monetăria geto-dacică: tipul Dumbrăveni; tipul Adîncata-Mănăstirea; tipul Vîrteju-Bucureşti; tipul Inoteşti-Răcoasa, precum şi alte monede geto-dace.

Capitolul al VIII-lea (**Moneda autohtonă şi străină**) analizează monedele greceşti timpurii care au circulat în spaţiul dintre Carpaţi şi Nistru. Este vorba despre monedele din Thasos, Dirrhachium şi Appolonia, monedele scitice, alte emisiuni greceşti, monedele din Thracia şi emisiunile de tip Koson.

Capitolul al IX-lea (**Pătrunderea monedei romane**) prezintă tezaurele de denari romani, republicani şi imperiali timpurii descoperite la răsărit de Carpaţi, fără context arheologic; tezaurele de denari republicani şi imperiali timpurii descoperite în aşezările din răsăritul Daciei; monede descoperite în aşezările din Dacia.

În capitolul al X-lea (**Concluzii numismatice şi istorice**), Virgil Mihăilescu-Bîrliba prezintă concluziile numismatice şi istorice privind situaţia din Dacia de răsărit între secolele VI-I î.e.n.: 1. pînă la jumătatea secolului IV moneda cunoaşte o prezenţă scăzută şi nu se poate vorbi de circulaţie şi economie monetară; 2. cea mai mare cantitate de monedă se concentrează în perioada de timp corespunzătoare secolului I î.e.n. – secolul I e.n.

Deci pătrunderea, ca şi producerea monedei în răsăritul Daciei, au constituit un proces lent, desfăşurat treptat şi neritmic într-o primă etapă, pentru ca apoi, pe măsură ce ne apropiem de sfîrşitul erei vechi, frecvenţa pătrunderii monedelor să devină tot mai accelerată.

Volumul mai cuprinde trei anexe şi anume: **Catalogul descoperirilor de semne monetare; Catalogul descoperirilor de monede greceşti, macedonene şi geto-dace; Catalogul descoperirilor de monede romane republicane şi imperiale timpurii.**

Fiecare descoperire este însoţită de locul, data şi condiţiile în care s-a făcut, datele tehnice şi bibliografia. De asemenea, lucrarea are un rezumat în limba germană, un indice de nume proprii şi o ilustraţie alcătuită din 10 planşe: opt din ele reprezentînd hărţi cu răspîndirea semnelor monetare pînă la monedele republicane şi imperiale timpurii în Dacia răsăriteană, iar două planşe reprezintă tipuri monetare care au circulat la est de Carpaţi.

O foarte bună informaţie, o expunere clară, sistematică, însoţită de tabele sinoptice şi histograme, conferă o valoare indiscutabilă lucrării, atît de necesară în cunoaşterea din punct de vedere numismatic al teritoriului est-carpatic al Daciei.

Dan Mihăilescu